

Magyar Helsinki Bizottság

EÖTVÖS KÁROLY
I N T É Z E T

Viviane Reding asszony,

az Európai Bizottság alelnöke, a jogérvényesülésért, az alapvető jogokért és az uniós polgárságért felelős biztos részére BE-1049 Brüsszel
Belgium

Tisztelt Alelnök Asszony!

Alulírott civil szervezetek vezetői abból a célból fordulunk Önhöz, hogy alternatív válaszokat adjunk azokra a kérdésekre, amelyeket Ön Navracsics Tibor Miniszterelnök-helyettes Úrnak tett fel a bírák kötelező nyugdíjazási életkorával, az igazságszolgáltatás átszervezésével és az adatvédelmi biztos mandátumának megszüntetésével kapcsolatban. Meggyőződésünk, hogy a jelenlegi magyarországi helyzetben fontos (i) ismertetni azt az általános kontextust, amelyben az Ön kérdései által érintett változások is végbemennek, (ii) vázolni azt, hogy Navracsics Úr válasza a tárgybeli kérdések mely vonatkozásait nem érinti, és (iii) rámutatni a hivatalos válasz érvelésének egyes hibáira. Tisztelettel kérjük Alelnök Asszonyt, hogy az alább részletesen kifejtetteket is vegye figyelembe akkor, amikor megítéli a magyar kormány intézkedéseinek összeegyeztethetőségét az Európai Unió normáival és elveivel.

I. Az általános kontextus

Határozottan úgy véljük, hogy az Ön által felvetett három kérdés nem ítéhető meg adekvát módon anélkül, hogy figyelembe vennénk azt az kontextust, amelyben ezek a döntések megszülettek. Amióta a jelenleg kormányzati pozícióban lévő Fidesz megszerezte az országgyűlési képviselői helyek kétharmadát, és ennek alapján jogilag korlátlan felhatalmazást nyert arra, hogy átalakítsa az állami szervezetrendszer, a fékek és ellensúlyok rendszere drasztikusan meggyengült, ha nem egyenesen megsemmisült. Ez veszélyezteti az Európai Unió Alapjogi Chartájában foglalt alapvető értékek, különösen a demokrácia és a jogállamiság követelményeinek érvényesülését.

A kormánypárt olyan új alkotmányt fogadott el, amely egyetlen más politikai erő támogatását sem élvezi. Mind az Alaptörvény elfogadásának módját, mind annak tartalmát súlyos kritikával illette az Európa Tanács Velencei Bizottsága. Az Alaptörvény megvonta az Alkotmánybíróság (AB) hatáskörét egyes jogszabályok alkotmányos felülvizsgálata tekintetében (pl. adó- és költségvetési

tárgyú szabályok). Az AB általi kontroll gyengítésének másik többször alkalmazott módja az, hogy korábban az AB által alkotmányellenesnek minősített szabályokat alkotmányos szintre emelnek, aminek következtében az AB már nem tudja kimondani azok alkotmányellenességét (erre példa a bírósági titkárok felhatalmazása a személyi szabadságtól való megfosztást kimondó döntések meghozatalára, a visszamenőleges hatályú adóztatás vagy a nyugdíj megvonásának lehetővé tétele). Ezek a lépések együttesen azt eredményezték, hogy az alkotmány megszűnt a törvényhozó hatalom hatékony korlátjaként funkcionálni.

A fékek és ellensúlyok rendszerének megfelelő működését fenyegető másik tényező az, hogy a Fidesz megszerezte az irányítást más állami intézmények felett is, vezetőik megválasztásával vagy kijelölésével. Néhány intézmény vezetőjét (egyes esetekben az összes tagját) még a hivatalos megbízási idejük lejárta előtt távolították el, leggyakrabban úgy, hogy módosították a vonatkozó jogszabályokat. Ez történt az Országos Választási Bizottsággal, a három szakosított országgyűlési biztossal (köztük az adatvédelmi biztossal) és az Országos Rádió és Televízió Testülettel (amelyet a számos nemzetközi fórum által kritizált Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság váltott fel). Jelenleg ugyanez történik a Legfelsőbb Bíróság elnökével, akinek megbízatása három évvel eredeti mandátumának lejárta előtt, 2012. január 1-jén szűnik meg. Az AB tagjait ugyan nem távolították el, de a megválasztásukra vonatkozó szabályokat (amelyek korábban a parlamenti pártok bizonyos szintű konszenzusát követelték meg) úgy változtatták meg, hogy ma már egyetlen ellenzéki párt támogatása nélkül is megválaszthatók az új tagok, és emellett a testület létszámát is megemelték. Ez ahhoz vezetett, hogy a jelenlegi tizenötből hét bírót a Fidesz jelölt és választott meg az elmúlt egy év során.

Ezeken túlmenően számos, a fékek és ellensúlyok rendszerének megfelelő működése szempontjából alapvető jelentőségű pozícióba választottak meg olyan személyeket, akik nemcsak kétségtelenül lojálisak a Fideszhez, de bizonyosan szorosán is kötődnek hozzá. A köztársasági elnök, az Állami Számvevőszék elnöke és az AB egyik tagja a Fidesz parlamenti frakciójának volt a tagja 2010–2011-ben vagy korábban, míg az AB egy másik tagja a korábbi Fidesz-kormány minisztere volt. Az Országos Bírósági Hivatal (OBH) újonnan megválasztott elnöke (aki egyedül jogosult az összes bíró kinevezéséről való döntésre) pedig Szájer Józsefnek, a Fidesz alapító tagjának és jelenlegi európai parlamenti képviselőjének a felesége. A legfőbb ügyész a kilencvenes években a Fidesz tagja és országgyűlési képviselőjelöltje volt.

Röviden ezek azok a körülmények, amelyekre tekintettel az Ön által feltett kérdéseket vizsgálni érdemes.

II. A 62. életévüket betöltött bírák kötelező nyugdíjazása

Általános megjegyzések

A bírák kötelező nyugdíjazását az igazságszolgáltatás függetlenségébe történő súlyos beavatkozásként értékeljük. Nem lehet szó nélkül elmenni amellett, hogy a nyugdíjazást előíró alkotmányos szabályt soha nem támasztották alá nyilvánosan egyetlen érveléssel sem. Az Alaptörvény eredetileg javasolt szövege ezt az előírást nem tartalmazta, és a vonatkozó módosító javaslatban sem olvasható semmilyen magyarázat az intézkedésre.

A szabály következtében közel háromszáz, magas pozíciót betöltő bírónak kell nyugdíjba vonulnia, és a helyükbe lépő bírákat az OBH elnöke, Handó Tünde fogja kinevezni, aki – mint az imént jeleztük – a Fidesz egyik európai parlamenti képviselőjének felesége. A kötelező nyugdíjazás jelentős számú felsőbb bírósági bírót, és ezen bíróságok vezetőinek **többségét** érinti. S bár Handó bírónő szakmai képességeit nem kérdőjelezték meg, úgy gondoljuk, hogy a függetlenségnek az Emberi Jogok Európai Bírósága által kidolgozott követelménye (még ha nyilván más kontextusra is vonatkozik) ebben az esetben is érvényes: mivel nagyon közeli kapcsolatban áll a hatalmat birtokló párttal, a pártatlanságával kapcsolatban legitim kételyek merülnek fel, és ez önmagában súlyos probléma.

Mindezeket a kétségeket csak erősíti, hogy 2011. június 20-án az Országgyűlés elfogadta a 2011. évi LXXII. törvényt,¹ amely beiktatta a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény 106. §-át.² Ezen szakasz értelmében 2012. január 1-je előtt (i) bírósági vezetői tisztségre pályázat nem írható ki, (ii) **a már kiírt pályázat nem bírálható el**, (iii) a tanácselnöki tisztség egy évvel történő meghosszabbításának kivételével semmilyen bírósági vezetői tisztség sem tölthető be semmilyen egyéb módon.³ Ez azt jelenti, hogy Baka András bírósági vezetők kinevezésére vonatkozó, törvényben foglalt jogát több mint hat hónapra felfüggesztették. E moratórium lejárta zavarba ejtő módon egybeesik Baka András megbízatásának megszűnésével és egyben Handó Tünde OBH-elnöki tisztségének kezdetével.

A kormányzati érvelés tartalmával kapcsolatos megjegyzések

1. A Kormány azzal érvel, hogy a kötelező nyugdíjazási korhatár megváltoztatásának célja az volt, hogy „megszüntessék a más szektorokban dolgozókkal szembeni hátrányos megkülönböztetést” és „szektorsemleges szabályozást vezessenek be a nyugdíjkorhatár elérésére vonatkozó jogkövetkezmények tekintetében”. Ezzel kapcsolatban rá kell mutatnunk, hogy számos egyéb területen a 62 évnél idősebb személyek is gyakorolhatják jogász hivatásukat (az Alkotmánybíróság bírái, a jegyzők, a végrehajtók és a jogi egyetemek professzorai 70. életévükig, az ügyvédek pedig minden korhatár nélkül). A kötelező nyugdíjazási korhatár csökkentése nem megszüntette, hanem inkább létrehozta a diszkriminációt – a bírákkal szembeni hátrányos megkülönböztetés formájában és anélkül, hogy bármilyen ésszerű indokát adták volna az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetésnek (amikor pedig számos más országban a 62. életévnél sokkal tovább vagy egyenesen életük végig ítélkezhetnek a bírák).

Úgy gondoljuk, hogy az ügyészek kötelező nyugdíjazási korhatárának csökkentése és a kilátásba helyezett hasonló változás a jegyzők és a végrehajtók esetében (amelyekre a Kormány válasza is utal) nem egy átgondolt reformkoncepció részeként következik be, hanem annak felismerése okán, hogy a bírák kötelező nyugdíjazási korhatárának csökkentése megmagyarázhatatlan lenne, ha ezeket a változtatásokat legalább néhány hasonló jogász szakma vonatkozásában nem vezetnék be. Ezt az álláspontot támasztja alá egy interjú, amelyben Lázár János, a Fidesz parlamenti frakciójának vezetője azt mondta, hogy az ügyészekre vonatkozó azonos nyugdíjazási szabály ötlete csak azután merült fel,

¹ Egyes jogállási törvényeknek az Alaptörvénnyel összefüggő módosításáról szóló 2011. évi LXXII. törvény

²A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény

³ 106. § (1) A 2012. január 1-jéig terjedő időszakban bírósági vezetői tisztségre pályázat nem írható ki, a már kiírt pályázat nem bírálható el, továbbá bírósági vezető nem nevezhető ki és - a (2) bekezdésben foglalt kivétellel - bírósági vezetői tisztség egyéb módon sem tölthető be.

(2) Ha a tanácselnök tisztsége a 2012. január 1-jéig terjedő időszakban szűnik meg, a tanácselnöki tisztség legfeljebb 1 évre megbízás útján betölthető.

hogy a Legfelsőbb Bíróság elnöke rámutatott arra, hogy diszkriminatív az életkori határ csökkentése akkor, ha az csak a bírákra vonatkozik, de az ügyészekre nem.⁴

A „szektorsemleges szabályozás” bevezetésére vonatkozó érv továbbá tudatosan figyelmen kívül hagyja a nyugdíjkorhatár és a kötelező nyugdíjazási életkor közötti különbséget. Más szektorokban (beleértve a fent felsoroltakat is) az érintettek dönthetnek úgy, hogy a 62. életévük betöltését követően (vagyis azt követően, hogy elérik a nyugdíjkorhatárt) tovább dolgoznak, míg a bírák nem. Munkáltatójuk döntése alapján még a közszolgák is dönthetnek a 62. életévük betöltését követően úgy, hogy tovább dolgoznak, pedig a bírákhoz hasonlóan őket is kinevezik (csakúgy, mint az egyetemi oktatókat). Így a jogviszony természete sem indokolhatja a bírákkal szembeni eltérő bánásmódot.

2. A Kormány válasza szerint „az intézkedés célja egy olyan egyenletes életkori szerkezet kialakítása volt, amely lehetővé teszi azt, hogy időben egyenletessé váljon majd a bírák nyugdíjba menetele, mivel a bírák 10%-a majdnem ugyanakkor fogja elérni a felső életkori határt”. Ez a magyarázat minden logikát nélkülöz, hiszen a kötelező nyugdíjazási korhatár hirtelen csökkentése ugyanezt a problémát okozza (a bírák egyidejű és nagyarányú nyugdíjba vonulását), a különbség pusztán annyi, hogy mindez egy pár hónap alatt zajlik majd le ahelyett, hogy néhány év múlva következne be (ami elégséges idő lett volna a jogalkotó számára kezelni a helyzetet).

3. A Kormány azzal is érvel, hogy a szóban forgó intézkedés csökkenti az abból fakadó feszültséget, hogy a fiatal jogászok nehezen tudnak elhelyezkedni a bíróságokon. Határozott meggyőződésünk, hogy a munkaerő-piaci megfontolások teljesen lényegtelenek a bírósági igazgatási döntések meghozatala során. Sőt, a fenti érv szakmailag is megalapozatlan: a Kormány semmilyen tartalmi indokot nem hoz fel emellett, hogy miért lenne jobb több fiatal bíró egy olyan rendszerben, amelyben (i) a szakmai tapasztalat kiemelt jelentőségű, (ii) a bírák nemzetközi összehasonlításban nem idősek, és (iii) amikor kutatások azt bizonyítják, hogy megfelelő szakmai tapasztalat hiányában a fiatalabb bírák idősebb kollégáiknál hajlamosabbak az ügyészi indítványokra támaszkodni. A Kormány állításával szemben, mely szerint a fiatalabb bírák jobb teljesítményt nyújtanak (amit egyetlen tudományos kutatással sem támasztanak alá), egy korábban bíróként dolgozó egyetemi oktató által 2011-ben publikált kutatás azt mutatja, hogy ennek éppen az ellenkezője igaz.⁵

4. A Kormány megemlíti az újabb bírák felvétele érdekében tett lépéseket is. Már önmagában is riasztó, hogy „a bírói álláshelyek betöltésére szolgáló pályázati eljárások átlagos idejét a korábbi 4-5 hónapról 2-3 hónapra csökkentik”, de hangsúlyoznunk kell azt is, hogy – a Kormány érveivel ellentétben – a szükséges garanciák e tekintetben sem fognak érvényesülni. A Kormány utal a 2011. évi CXXXI. törvényre, amely a bírói pozíciók betöltésével kapcsolatos átmeneti rendelkezéseket tartalmazza. Ezen törvény néhány rendelkezése teljesen ellentétes azokkal a követelményekkel, amelyeknek egy bírói kinevezési eljárásnak meg kellene felelnie. Például a 4. §(2) bekezdése értelmében **“[a] bírói tanács a rangsor kialakítása során nem veszi figyelembe a pályaalakalmassági vizsgálat eredményét, sem annak esetleges hiányát”**.

---

⁴ „Lázár János arról is beszélt, hogy arra, hogy az ügyészekre is vonatkozzon a 62 éves nyugdíjkorhatár, Baka András hívta fel a figyelmet, s végül az ő levele nyomán építették ezt is az alkotmányba.” Lásd: http://hvg.hu/itthon/20110419_birok_lazar_janos.

⁵ Bencze Mátyás: Elvek és gyakorlatok. Budapest, 2011, 171. o.

Az új bírának a tapasztalt bírák tömeges nyugdíjazása miatt szükségessé vált sietős kinevezése bizonyítja, hogy a jogszabály által az átmenetre biztosított idő nem elegendő – nemcsak az egyes bírák vonatkozásában, hanem a teljes bírósági rendszer számára sem.

A 2011. évi CXXXI. törvény egy másik olyan rendelkezése, amely a Kormánynak a kötelező nyugdíjkorhatár leszállítása mögötti rejtett szándékával kapcsolatos súlyos gyanakvásra ad okot, a törvény 9. §-a, amely a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvényt módosította. Az inkorporált szakasz a következőképpen szól: „*Ha annak a bírónak szűnik meg a szolgálati viszonya, aki a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte vagy 2012. december 31-ig tölti be, az így megüresedő bírói állásbelyre 2012. január 1-jéig pályázat nem írható ki.*” Ez a beszédes rendelkezés azt sugallja, hogy a Kormány fő célja nem a nyugdíjba menetel időben arányos elosztása, és nem is az, hogy a fiataloknak lehetőséget biztosítson a bírói szakmában, hanem annak biztosítása, hogy a tervezett időnél kényszerből korábban nyugdíjba vonuló bírák helyébe lépőket akkor nevezzék ki, amikor a bírósági igazgatásra döntő befolyással rendelkező személy már a Kormányhoz lojális.

5. Azt is ki kell emelni, hogy a bírák pótlása önmagában nem „biztosítja a bírói döntések ésszerű időn belüli meghozatalát”. A büntetőeljárásról szóló törvény alapján például a tárgyalást előlről kell kezdeni, ha a bírói tanács összetételében változás történt (ez azt jelenti, hogy a már kihallgatott terheltet és tanúkat újra meg kell hallgatni, és minden egyéb eljárási cselekményt meg kell ismételni). Ezért az új bíró nem tudja majd ott folytatni az eljárást, ahol az elődje abbahagyta. Ezek az ügyek így jelentősen elhúzódnak, pedig a Kormány magyarázata néhány egyéb, súlyos kritikával illetett módosításra (pl. a büntetőeljárásról szóló törvény azon módosításai, amelyeket az AB 2011. december 19-én megsemmisített)⁶ az volt, hogy az eljárásokat fel kell gyorsítani.

III. Az Országos Bírósági Hivatal elnöke

A magyar bírósági rendszer igazgatását és az Országos Igazságszolgáltatási Tanács (OIT) működését az utóbbi években komoly kritikák érték, többek közt az, hogy az igazságszolgáltatás és a bíróságok működése belterjessé vált. Az egyik leggyakrabban visszatérő kritika az volt, hogy az OIT tagjainak a megyei bíróságok elnökeit választották meg, akik így a saját bíróságaikat ellenőrizték, ami értelemszerűen gyengítette az ellenőrzés hatékonyságát. A bírósági igazgatási rendszer tehát nyilvánvalóan változtatásra szorult. Ám az új szabályok nem a fenti problémák megoldását célozták meg. Ehelyett teljes mértékben centralizálták a bíróságok igazgatását, és habár az új rendszert új modellként mutatták be, csak a döntéshozatali mechanizmus változott: a kollektív döntéshozatalt egyszemélyesre cserélték.⁷

Az új szabályok eredményeképpen a bíróságokat az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnöke átláthatatlanul és minden kontroll nélkül fogja igazgatni. Az OBH elnöke egymaga fogja gyakorolni az OIT összes eddigi hatáskörét: ő fog dönteni a bírák kinevezéséről és alapvetően a bíróságokat érintő minden személyi és szervezeti kérdésben, igazgatási jogkörében eljárva szabályzatot, ajánlást ad ki és határozatot hoz, valamint ellenőrzi a bírósági vezetők tevékenységét. Ráadásul az elnök megbízatása automatikusan meghosszabbodik, amíg az új elnököt az Országgyűlés nem választja meg, azaz határozatlan ideig hivatalban maradhat.⁸ Igaz ugyan, hogy az OBH elnöke „a bírósági

⁶ A szóban forgó rendelkezések korlátozták a védelemhez való jogot az őrizet első 48 órájában, bizonyos ügyekben pedig lehetővé tették a 120 óráig tartó őrizetet bírói döntés nélkül, stb. Lásd: 166/2011. (XII. 20.) AB határozat.

⁷ A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.), 65. §

⁸ Bszi. 70. § (4) bekezdés

rendszerből való személy”,⁹ de a függetlenség látszatát aláássa az a fent említett tény, hogy a jelenleg megválasztott OBH-elnök, Handó Tünde, Szájer József európai parlamenti képviselőnek, a Fidesz alapítójának, korábbi országgyűlési képviselőjének, alelnökének és frakcióvezetőjének a felesége.

Mindemellett az Országos Bírói Tanácsnak (OBT) nem lesz semmilyen lényegi hatásköre: csupán véleményezheti az OBH elnökének intézkedéseit és javaslatokat tehet (melyek figyelmen kívül hagyása nem jár semmilyen jogkövetkezéssel),¹⁰ azaz nem gyakorolhat valódi ellenőrzést az elnök fölött, ellentétben azzal, amit a Kormány válasza sugall.

A bírák kinevezésének új rendje szintén sérti a bírói függetlenséget. (Maga a bírói függetlenség elve egyébként Magyarország Alaptörvényében sem szerepel.) A bírói álláshelyek betöltéséről – a kúriai bírók kivételével – az OBH elnöke dönt,¹¹ akit nem köt annak a bírói tanácsnak a javaslata, amely a bírói álláshelyekre benyújtott pályázatokat értékeli, és akár a bírói tanács által a második vagy harmadik helyre rangsorolt pályázót is javasolhatja.¹² (Az OBH elnökének csupán tájékoztatnia kell az OBT-t a rangsorról való eltérés indokairól¹³ – az OBT így „vesz részt a pályázati eljárásban.”¹⁴) Felmerül a kérdés: mitől kompetensebb az OBH elnöke a pályázatok elbírálása tekintetében szakmai szempontból, mint a jelentkezőt személyesen is meghallgató bírói tanács? A bírói függetlenség látszatát még jobban aláássák azok a rendelkezések, amelyek alapján az OBH elnöke az ügy elbírálására az illetékes bíróság helyett kivételesen más, azonos hatáskörű bíróságot jelölhet ki, ha az ügy elbírálása a bíróság rendkívüli és aránytalan munkaterhe miatt ésszerű időn belül másként nem biztosítható.¹⁵

Habár a fenti változások – legalábbis elviekben – a bíróságok hatékonyságának növelését és az eljárások gyorsítását célozzák, sem statisztikai adatokat nem vettek figyelembe, sem a bíróságok ügyterhével kapcsolatos hatástanulmányt nem végeztek az új szabályozás kidolgozása során.

Az igazságszolgáltatás átláthatósága ugyancsak csökken az új szabályozás eredményeképpen: az OBH elnökének döntései és az OBT üléseinek jegyzőkönyvei nem nyilvánosak, csak a bírák számára hozzáférhetőek.¹⁶ (Ennek megfelelően az elnök tevékenységének „nyilvános jellege”, ahogy a Kormány válasza állítja,¹⁷ nem minősül az ellenőrzés eszközének.)

További megjegyzések a kormányzati válasz kapcsán

1. A Kormány állításával ellentétben¹⁸ az a tény, hogy az OIT-ot havonta hívták össze, nem okozott olyan problémákat, amelyek kikényszerítették volna az új szabályozást. Az abból adódó problémákat, hogy az OIT tagjai között bírósági vezetők is voltak, meg lehetett volna

⁹ Lásd: a Kormány válasza, I. melléklet, 6. o.

¹⁰ Bsz. 103. §

¹¹ Bsz. 76. § (5) bekezdés

¹² A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Bjj.), 18. § (3) bekezdés

¹³ Bjj. 18. § (4) bekezdés

¹⁴ Lásd: a Kormány válasza, I. melléklet, 8. o.

¹⁵ Bsz. 62. § (1) bekezdés

¹⁶ Bsz. 77. § és 108. § (2) bekezdés

¹⁷ Lásd: a Kormány válasza, I. melléklet, 7. o.

¹⁸ Lásd: a Kormány válasza, I. melléklet, 6. o.

oldani az OIT bíró és külső tagjai arányának ésszerű módosításával.¹⁹ Következésképpen az előző rendszer tökéletlenségei miatt nem volt elkerülhetetlenül szükséges az OIT lecserélése egy személyre.

2. Az OBH elnöke és az OBT közti, a bírósági vezetői kinevezésekkel kapcsolatos konzultáció tekintetében nem értünk egyet azzal, hogy az „gyakorlatilag kötelező” az OBH elnöke számára,²⁰ mivel semmi sem biztosítja, hogy figyelembe fogja venni az OBT véleményét (nincs jogi következménye annak, ha nem veszi figyelembe).

IV. A Legfelsőbb Bíróság Kúriává való átalakítása

Hangsúlyozni kell, hogy a feladatok és hatáskörök tekintetében semmilyen „lényegi módosulás”²¹ nem történt a Legfelsőbb Bíróság Kúriává történő átalakítása során. A fő feladat továbbra is ugyanaz, az új feladatok pedig (a helyi önkormányzatok jogalkotási tevékenységének felülvizsgálata) épp annyira újak Baka András számára, mint bármely más bíró számára, akármennyi ideje is bíraskodik, így ezek a változások nem adnak magyarázatot arra, hogy Baka András miért ne volna többé alkalmas arra, hogy a legfőbb bírói testület fejeként szolgáljon, és hogy miért lenne ez ok a „lecserélésére”. Az országgyűlési biztosok (ombudsmanok) tekintetében sokkal alapvetőbb változások történtek,²² ám ez nem akadályozta meg a kormánytöbbséget abban, hogy az állampolgári jogok országgyűlési biztosát, Szabó Mátét, megtartsa hivatalában az alapvető jogok biztosaként.

Ha még azt is figyelembe vesszük, hogy minden más bírósági vezető hivatalban marad (Baka András helyettesét kivéve), akkor nehéz nem arra gyanakodni, hogy a Legfelsőbb Bíróság elnöke megbízatásának idő előtti megszüntetése mögött politikai motívumok húzódnak meg. Közismert, hogy a főbíró kormánytöbbséghez való viszonyát konfliktusok határozták meg: 2011 tavaszán a bírósági vezetők kinevezésének jogát felfüggesztették (lásd a fenti II. részt), Baka András megtámadta az Alkotmánybíróság előtt a büntetőeljárás törvény módosítását, valamint konfliktusba keveredett a kormánytöbbséggel akkor is, amikor a bírák nyugdíjkorhatárát leszállították, vagy amikor a parlamenti többség elfogadta az ún. „semmisségi törvényt”. Ugyancsak élesen bírálta a bíróságok igazgatásának tervezett átalakítását, kifogásolva, hogy az OBH elnöke felett senki nem gyakorol majd ellenőrzést, és hogy a tervezett módosítások nem növelik majd a bírósági rendszer hatékonyságát.

Ebben az összefüggésben nem könnyű elhessegetni annak gyanúját, hogy azt az új követelményt, mely szerint a Kúria elnökének öt éves „szolgálati jogviszonnyal” kell rendelkeznie, csak azért foglalták törvénybe, hogy kifogásul szolgálhasson Baka András elmozdítására, mivel ő nem dolgozott bíróként öt évig Magyarországon, az Emberi Jogok Európai Bíróságának bírájaként szerzett 17 évnyi tapasztalat pedig az új törvény alapján nem vehető figyelembe. Az a „szakmai szervezet”, amelyre a Kormány válasza hivatkozik, nem a bírák „hivatalos” egyesülete, hanem egy

---

¹⁹ Az OIT a következő tagokból állt: a Legfelsőbb Bíróság elnöke, kilenc bíró, az igazságügyért felelős miniszter, az államháztartásért felelős miniszter, a legfőbb ügyész, a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke, és két országgyűlési képviselő, akiket a parlament igazságügyi, illetve költségvetési bizottsága delegált.

²⁰ Lásd: a Kormány válasza, I. melléklet, 6. o.

²¹ Lásd: a Kormány válasza, I. melléklet, 13. o.

²² Például az ombudsman az ENSZ kínzás elleni egyezményének fakultatív jegyzőkönyve szerinti nemzeti megelőző mechanizmusként fog ténykedni; helyettesekkel ugyan, de gyakorlatilag egy ombudsman lesz elsődlegesen felelős minden területért, azokért is, amelyekért eddig külön országgyűlési biztos felelt (környezetvédelem, nemzeti és etnikai kisebbségek), stb.

egyszerű civil szervezet (a Magyar Bírói Egyesület)²³, melynek véleményét a Kormány könnyedén figyelmen kívül hagyta, amikor az nem egyezett meg az övével. (Például amikor az egyesület az ellen emelte fel a szavát, hogy a legfőbb ügyész döntése alapján az ügyész az illetékes bíróság helyett egy másik előtt emelhesse vádat az eljárás ésszerű időn belül való lefolytatása végett, akkor a Kormány figyelmen kívül hagyta az ellenvetéseket, és a vonatkozó törvényt elfogadták. Megemlítendő, hogy mivel ezt az utóbbi törvényi szabályt az Alkotmánybíróság 2011. december 19-én megsemmisítette, az Országgyűlés 2011. december 23-án az Alaptörvénybe foglalta a legfőbb ügyész jogát arra, hogy az illetékes bíróság helyett egy másik, azonos hatáskörű bíróság előtti vádemelésre adjon utasítást, így lehetetlenné téve a vitatott rendelkezések alkotmányosságának vizsgálatát.²⁴ Ez az epizód jól mutatja, mennyit számít a kormánytöbbségnek a Magyar Bírói Egyesület vagy az Alkotmánybíróság véleménye, ha az nem egyezik a saját álláspontjával.)

• V. Az adatvédelmi hatóság

Az Alaptörvény, valamint az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény megszüntette az adatvédelmi biztos intézményét, és a biztos feladatainak ellátására létrehozott egy formálisan független hatóságot. A törvény ellentétes a magyar adatvédelmi biztos teljes függetlenségének követelményével, amennyiben megszünteti az intézményt és ezáltal elmozdítja hivatalából a jelenlegi adatvédelmi biztost.

Ez a törvényhozói szándék egyenesen következik a törvény 85. §(1) bekezdéséből, amely hatályon kívül helyezi a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényt, a 73. § (2) bekezdése szerint 2012. január 1-jei hatállyal. A törvény 75. § (1) bekezdése kimondja, hogy az adatvédelmi biztoshoz 2012. január 1-je előtt érkezett beadványok alapján folyamatban levő ügyekben egy újonnan felállított hatóság fog eljárni. Ennek megfelelően a törvény 75. § (2) bekezdése kimondja, hogy az adatvédelmi biztos által kezelt adatokat 2012. január 1-jétől az új hatóság kezeli. A törvény 74. §-a alapján a hatóság első elnökének személyére a miniszterelnök 2011. november 15-ig tesz javaslatot, a köztársasági elnök pedig 2012. január 1-jei hatállyal kinevezi. Ezek a rendelkezések egyértelmű ellentmondásban állnak az adatvédelmi biztos függetlenségének követelményével, hiszen a jelenlegi biztos megbízatása csak 2014-ben járna le. Amint azt az Európai Bizottságnak a kérdésről írott levelünkben kifejtettük,²⁵ ez nyilvánvalóan sérti az EU-s jogot és összeegyeztethetetlen a vonatkozó ítélkezési sztenderdekkel.

Ahogy a fent említett levelünkben részleteztük, most is hangsúlyozzuk, hogy egy hatóság nem élvez ugyanolyan független státuszt, mint amilyennel az országgyűlési biztos rendelkezik. Nyilvánvaló, hogy egy hatóság valószínűleg vonakodni fog az információszabadságról szóló szabályok kikényszerítésétől és a többi állami hivatallal való konfrontálódástól. A végrehajtó hatalom részeként és a miniszterelnöktől való függés következtében az új hatóság nagy valószínűséggel el fogja veszíteni a jelentőségét.

Ellentétben azzal, amit a Kormány állít, úgy gondoljuk, hogy az átmeneti intézkedések hiányának és a jelenlegi biztos mandátumának lejáratá előtt elmozdításának oka nem más, mint az a nyílt és

---

²³ <http://www.mabie.hu>

²⁴ Lásd például: http://hvg.hu/itthon/20111227_fidesz_buntetoeljaras_alkotmany.

²⁵ Lásd: http://tasz.hu/files/tasz/imce/2010/beadvany_angol.pdf.

folyamatos konfliktus, ami az elmúlt évben fennállt Jóri András adatvédelmi biztos és a Kormány, illetve a Fidesz között.²⁶

Szintén teljes mértékben tarthatatlan az az érv, mely szerint az adatvédelmi ombudsman intézményének megtartásával a Kormány az EU-s joggal való összeütközést kockáztatta volna. A Kormány válasza nem is említ egyetlen jogi érvet sem ennek az állításnak az alátámasztására.

A régi és az új adatvédelmi intézmény hatásköreit összehasonlító II. melléklet tekintetében hangsúlyozzuk, hogy semmi sem akadályozta volna a törvényhozót abban, hogy az adatvédelmi ombudsmant felruházza olyan hatáskörökkel, amelyeket a Kormány szükségesnek tart az EU-s követelményekből fakadó adatvédelmi feladatok hatékony elvégzése érdekében. Így a hatásköri különbségek nem adnak kielégítő magyarázatot a Kormány intézkedésére.

Navracsics Tibor azon érvével kapcsolatban, mely szerint Jóri András maga jelentette ki egy interjúban, hogy nem kíván az új hatóság vezetője lenni, utalunk arra, hogy Jóri András abban az interjúban álláspontjának indokait is kifejtette. Megemlítette, hogy **egynapos** (!) határidővel kapta meg véleményezésre a vonatkozó törvénytervezetet, ami világosan jelezte, hogy a Kormány nem tekinti őt partnernek, és azt is nyilvánvalóvá tette, hogy nem potenciális jelölt az új pozícióra.²⁷ Jóri András azon erőteljes kritikájának is hangot adott, miszerint az új adatvédelmi hivatal nem lesz eléggé független. Végül az is nyilvánvaló az interjúból (mind a kérdésekből, mind a válaszokból), hogy kormányzati oldalról nem keresték meg azzal, hogy akar-e az új hatóság vezetője lenni, és az aggályait sem hallgatták meg. Kijelenthető tehát, hogy elmozdításáról már jóval azelőtt döntöttek, hogy a miniszterelnök ajánlást tett volna a köztársasági elnöknek az új hatóság elnökének személyére.²⁸

***

---

²⁶ A konfliktus először a szociális segélyben részesülők nevének jogellenes nyilvánosságra hozatala körül alakult ki (ABI-3241-11/2010/K számú adatvédelmi biztos határozat, amelyet megerősített a 22.K.35.696/2010/4. számú bírói ítélet is), amikor a kormánypárt frakcióvezetője, egyben annak a városnak a polgármestere, amely a jogsértést elkövette, azt a hírhedtté vált kijelentést tette, hogy nem fogja betartani a törvényt, mert szerinte rossz törvényről van szó, amely ellentmond az emberek igazságérzetének (a Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottságának ülése, 2010. július 27.). Újabb konfliktusok alakultak ki a kormányzat által végzett közvélemény-kutatások kapcsán is, amelyek lehetővé tették egy állami adatbázis létrehozását a válaszadók politikai szimpátiájáról. Ez utóbbi ügymáig folyamatban van.

²⁷ Kérdés: „Az ön véleményét kikérték az adatvédelmet érintő változásoknál?” Válasz: „Az alkotmány előkészítésével foglalkozó Salamon-bizottság a sok állami tisztségviselő között anno engem is megkeresett. Az akkor írt részletes állásfoglalásomra azután semmilyen válasz nem érkezett, miután pedig másokhoz [a parlamenti bizottságtól a Fidesz és a KDNP háromtagú szövegező testületéhez] került az alkotmányozás, ők már nem is tárgyaltak velem. A pozíciómat felváltó adatvédelmi hivatal létrehozásáról is szóló mostani törvényjavaslatot megküldték nekem ugyan - ezt elő is írja egy uniós irányelv - de egynapos határidővel.” Lásd: <http://www.origo.hu/itthon/20110708-interju-jori-andras-adatvedelmi-biztossal.html>.

²⁸ Kérdés: „Január elején még volt olyan kormányzati elképzelés, hogy az ugyancsak megszüntetendő kisebbségi és a zöldombudsmanhoz, Kállai Ernőhöz és Fülöp Sándorhoz hasonlóan mandátuma lejártáig ön is folytathatná a munkáját az új pozícióban. Az átmeneti rendelkezések közé végül csak kettejük neve került be. Miért került ki a kedvezményezett körből?” Válasz: „Ezt nem tudom, de számomra ennél aggályosabb, hogy ahogy az imént is említettem, semmilyen jogutódlást nem említ a tervezet, a felálló szervezet egy új hivatal lesz, mindenféle jogfolytonosság nélkül [...]”

Tisztelt Alelnök Asszony!

Reméljük, hogy a fenti összefoglaló hasznosnak bizonyul majd az Európai Unió normáival szembemenő magyarországi fejlemények értékelése során.

Amennyiben további információkra van szüksége a fenti kérdéseket illetően, készséggel állunk rendelkezésére bármilyen, Önnek megfelelő formában.

Budapest, 2011. december 29.

Az aláírók részéről:

.....
Kádár András Kristóf
társelnök
Magyar Helsinki Bizottság

.....
Dénes Balázs
elnök
Társaság a Szabadságjogokért

.....
Majtényi László
elnök
Eötvös Károly Intézet